

Наукове періодичне видання

**УКРАЇНСЬКИЙ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
НАУКОВИЙ ЗБІРНИК**

Науковий журнал

3 (03) грудень 2014

Наукове періодичне видання
**УКРАЇНСЬКИЙ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
НАУКОВИЙ ЗБІРНИК**

Науковий журнал

3 (03) грудень 2014

Редактор, коректор – Навацький Р. П.

Верстка-дизайн – Клінова С. М.

Відповідальність за підбір, точність наведених на сторінках журналу фактів, цитат, статистичних даних, дат, прізвищ, географічних назв та інших відомостей, а також за розголошення даних, які не підлягають відкритій публікації, несуть автори опублікованих матеріалів. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та видавця. Будь-яке використання – з обов'язковим посиланням на журнал.

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 19871-9671 Р від 17.04.2013 р.

Засновник журналу: ГО «Львівська педагогічна спільнота»

© ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014

© Автори наукових статей, 2014

© Дизайн, Клінова С. М., 2014

Мироненко Г. В. Кінотренінг: ресурс особистісного розвитку.....	144
Надвинична Т. Л. Використання інтерактивних методів при здійсненні психопрофілактичних заходів фахівцями психологічної служби університету.....	147
Павлів О. В. Савецкі чалавек як тып асобы ў постсавецкім грамадстве	152
Парфенюк В. О. Професійне самовдосконалення і саморозвиток майбутніх соціальних педагогів.....	155
Потієнко М. О. Особливості форм навчання педагогічної діяльності при формуванні креативності студентів-філологів.....	159
Прокоф'єва О. О. Особливості викладання дисципліни «психодрама».....	163
Розіна Н. В. Використання активних методів навчання при формуванні соціально-правової компетентності майбутніх кваліфікованих робітників ПТНЗ.....	172
Рокосовик Н. В. Особливості організації програм підготовки магістрів педагогіки засобами дистанційного навчання в університетах Великої Британії.....	179
Соцька І. В. Особливості застосування технології кейсового навчання у формуванні готовності молодих вчителів до вирішення професійних задач.....	185
Ставицький О. О. Вікові характеристики психології комплексу гандикапу.....	189
Сухіна І. В. Використання ресурсів середовища в освітньому просторі для забезпечення розвитку і навчання дітей з аутизмом.....	194
Тарасенко А. І. Психологічне забезпечення працездатності фахівців-металургів.....	201
Чала А. О. Морально-психологічна готовність до сімейного життя старшокласників.....	205
Щербина-Прилука В. М. Соціально-психологічні аспекти насилля над дитиною та подолання наслідків...	211
Ярмак В. В. Організаційна культура як психолого-акмеологічний чинник управління професійним розвитком педагогічного колективу.....	217

Прокоф'єва О. О.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології
Науково-навчального інституту соціально-педагогічної і мистецької освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОДРАМА»

У статті розглянуто переваги психодрами як методу психотерапевтичної роботи, представлено авторську програму варіативної навчальної дисципліни «Психодрама», вказані основні знання і уміння, які здобудуть студенти, успішно засвоївши курс. Автор також надає перелік базової і допоміжної літератури, інформаційних джерел.

Ключові слова: психодрама, програма дисципліни, Я. Морено.

В статье рассматриваются преимущества психодрамы как метода психотерапевтической работы, представлено авторскую программу вариативной учебной дисциплины «Психодрама», указаны основные знания и умения, которые приобретают студенты, успешно усвоив курс. Автор также представляет перечень базовой и вспомогательной литературы, информационных источников к курсу.

Ключевые слова: психодрама, программа дисциплины, Я. Морено.

It is considered in the article the advantages of psychodrama as a method of psychotherapeutic work, submitted author program of optional educational subject «Psychodrama», denoted the main knowledge and skills that the students will achieve, when they master the course. The author also gives a list of basic and subsidiary literature, informational sources.

Key words: psychodrama, discipline program, J. Moreno.

Актуальність. Психодрама – це метод психотерапевтичної роботи, у якому клієнти продовжують і завершують свої дії шляхом театралізації, рольової гри, драматичного самовираження. Психодраматичні прийоми і техніки часто використовуються у груповій психокорекційній роботі, монодрама може використовуватися у психологічному консультуванні. Метод психодрами має багато переваг, зокрема, використовується вербальна і невербальна комунікація, розігрується декілька сцен (спогади про події минулого, незавершені ситуації, внутрішні драми, фантазій, сновидіння, підготовка до ситуацій майбутнього, довільні прояви психічних станів «тут і тепер»), сцени наближені до реальної життєвої ситуації або виводять назовні внутрішні ментальні процеси тощо. Розширює можливості використання психодрами те, що її учасниками можуть бути учасники будь-якого віку і статі, не тільки розумні і освічені, а і малоосвічені і навіть розумово відсталі. Психодрама може бути корисна тим, хто достатньо вмотивований для участі в достатньо складному психічному ритуалі.

Психодрама успішно використовується для роботи з ув'язненими, алкоголіками, наркоманами, осіб із заїканням, дітей з психічними травмами, родинами і людьми, які перебувають у кризовому стані, підлітками, дітьми з аутизмом, людей з анорексією, осіб, які піддалися сексуальному насиллю, онкологічними хворими, невротиками, психотиками, психосоматичними захворюваннями.

Постановка проблеми. Доведена ефективність методу і можливості широкого застосування підняли питання про підготовку студентів напряму підготовки 7.03010301 Практична психологія, галузь знань 0301 Соціально-політичні науки до використання психодрами у майбутній професійній діяльності. Навчання психодрамі на кваліфікаційні рівні «Психодрама практик» і «Психодрама терапевт» здійснюється Асоціацією психодрами в Україні за міжнародними стандартами Психодрама Інституту Європи (PIfE) [1]. Навчання на рівень «Психодрама практик» здійснюється в обсязі 470 годин і здійснюється на комерційній основі. З огляду на запити сучасної освіти нами було розроблено і впроваджене

но у навчальний процес Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького варіативну навчальну дисципліну «Психодрама». Відмітимо, що викладання вказаної дисципліни передбачає базову професійну освіту з психології, науковий ступінь кандидата психологічних наук, кваліфікаційний рівень «Психодрама практик».

Метою нашої статті є ознайомлення читача з програмою вивчення дисципліни «Психодрама», колом знань, умінь та навичок, які отримує студент, який засвоїв курс у повному обсязі.

Виклад основного матеріалу.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психодрама» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста галузі знань 0301 Соціально-політичні науки напряму підготовки 7.03010301 Практична психологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психотерапевтичний метод психодрами в індивідуальній і груповій роботі.

Міждисциплінарні зв'язки:

– вивчення дисципліни «Психодрама» передбачає теоретико-методологічні знання з дисциплін «Вікова психологія» стосовно особливостей психіки різних вікових груп; «Соціальна психологія» у галузі психології особистості у соціальних вимірах (проблеми соціалізації, соціальні ролі, соціальний контроль), психології малих груп; основних напрямів «Психології особистості»;

– вивчення дисципліни «Психодрама» стає можливим за умови оволодіння знаннями, вміннями, навичками і методологією дисциплін «Основи психокорекції» і «Основи психологічного консультування»; практичними вміннями з дисципліни «Практикум з групової психокорекції»;

– успішне оволодіння сучасним психотерапевтичним підходом у вирішенні особистісних і групових проблем дозволить студенту бути успішним і конкурентноздатним у майбутній професійній діяльності.

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістових модулів: змістовий модуль 1. Методологія психодрами; змістовий модуль 2. Технологія психодрами.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Психодрама» є ознайомлення студентів з теоретичними засадами психодрами, її базовими поняттями і техніками роботи з різними особистісними і груповими проблемами.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Психодрама» є:

– ознайомлення студентів з підходом Я.Л. Морено до дослідження міжособистісної взаємодії, з психодрамою як психотерапевтичним методом і сферами її застосування у професійній діяльності;

– формування уявлення про основні етапи роботи ведучого, завдання, пов'язані з практичним проведенням психодрами;

– ознайомити з базовими психодраматичними поняттями, техніками і вправами, спрямованими на створення у групі атмосфери довіри і саморозкриття;

– ознайомити з різними стилями і жанрами психодрами;

– надання студентам власного психотерапевтичного «клієнтського» досвіду у вирішенні актуальних проблем, дослідження власних проблем, реалізація потреби у самопізнанні, розвиток спонтанності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

– історію розвитку психодрами і соціометрії;

– сфери застосування психодрами;

– специфіку, переваги і недоліки психодрами і рольової гри;

– якості тренера, необхідні для успішної роботи з групою;

– найважливіші теоретичні поняття, що стосуються психодрами, рольової гри, групової психотерапії і соціометрії;

– методи роботи з різноманітними проблемами, які виникають у групи і окремих особистостей;

– способи створення і підтримання оптимального рівня взаємодії у групі;

вміти:

– за допомогою конкретних технік, вправ, групових ігор створювати і підтримувати у групі атмосферу безпеки і саморозкриття;

– застосовувати базові техніки роботи з різними особистісними і груповими проблемами на практиці.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 2,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Методологія психодрами.

Тема 1. Психодрама як метод групової психотерапії

Поняття психодрами. Історія зародження. Вплив особистості Я. Морено на створення психодрами. Робота з дітьми, театр спонтанності, групи зустрічей для емігрантів, робота з віденськими повіями, розвиток психодрами в Америці.

Сучасні проблеми психодрами як терапевтичного методу. Способи та умови отримання освіти для ведення драматичних груп. Стандарти освіти. Розвиток психодрами в Україні.

Психодрама та психоаналіз – протиборство і взаємне збагачення.

Форми психодрамотерапії. Психодрама, центрована на протагоністі. Психодрама, центрована на темі. Психодрама, спрямована на групу, центрована на групі.

Імпровізаційна гра. Рольова гра. Ситуаційна гра. Соціодрама.

Ознайомлення з ілюстрацією психодраматичної сесії

Тема 2. Основні поняття психодрами

Поняття «теле» і порівняння його з перенесенням і контрперенесенням в психоаналітичній терапії.

Поняття катарсису, первинність і вторинність катарсису по відношенню до процесу терапії.

Інсайт. Зв'язок катарсису й інсайту, їх відмінності.

Поняття спонтанності і творчості, адекватність і новизна як необхідні умови.

Теорія ролей Я. Морено. Поняття рольової гри, походження «Я» з ролі.

Принципи використання рольових ігор в психотерапії (Д. Кіппер): 1) конкретність опису, аутентичність поведінки, яка розігрується, через принцип «тут і тепер»; 2) максимальне включення і спонтанні описи, трену-

вання в імпровізації; 3) вибіркоче посилення (фокусування) – зміна часових параметрів, драматизація, зовнішнє втілення внутрішніх процесів; 4) розширення пізнавальних можливостей – поняття захищеного середовища, новий (корекційний) емоційний досвід, поняття надреальності; 5) пристосування темпоритму навчання до індивідуального, навик стримування; 6) послідовність пов'язаних між собою епізодів.

Тема 3. Структура і інструменти психодраматичного сеансу

Стадії розвитку групи: знайомство, формальне спілкування, ритуали і погладжування, стадія конфронтації і агресії, стадія конструктивної переробки стосунків, стадія інтеграції.

Інструменти психодрами. Сцена. Ведучий психодрами. Протагоніст. Партнери, або допоміжні «Я». Група.

Режисер – керівник психодрами, компетенції режисера. Професійні вимоги, ролі ведучого: аналітик, режисер, терапевт, ведучий (П. Келлерман). Методи роботи ведучого над собою. Особистість ведучого і проблема границь.

Протагоніст – головна дійова особа психодрами, вибір протагоніста.

Фази психодрами. Зміст, завдання кожного етапу.

Фаза розігріву, або Warm(ing)-up. Фаза гри, або фаза дії. Фаза обговорення, або заключна фаза. Рольовий зворотній зв'язок. Ідентифікаційний зворотній зв'язок. Шерінг. Процес-аналіз, його значення для розуміння групових процесів, види процесу аналізу (П. Келлерман).

Часові рамки психодраматичного сеансу.

Види групового супротиву, обумовлені недостатньою довірою: супротив ведучому, методу, групі, темі, процесу.

Прояви супротиву, його функції і методи подолання (за П. Келлерманом).

Тема 4. Практична робота з групою на стадії розігріву.

Фаза розігріву, її завдання, психічний і фізичний розігрів. Особливості використання вправ, ігор, елементів психогімнастики для створення у групі атмосфери довіри і саморозкриття. Розігрів ведучого.

Пряме і непряме представлення, процедура «чекінга».

Соціометричні і ідентифікаційні вправи.

Застосування тематичних вправ у роботі з групою.

Групові ігри: способи організацій і форми проведення.

Процедура вибору протагоніста і підготовка до основної фази роботи.

Тема 5. Робота ведучого на основній фазі і заключній фазі.

Психодрама, центрована на протагоністі, її особливості (організація сценічного простору, деталізація, розігрів, безпосереднє відтворення, вільні асоціації, повернення у минулий досвід).

Дія: сегменти стадії дії, сцена, особливості постановки сцен, ключові й пов'язуючі сцени. Пред'явлення проблеми, корекційна частина, експериментування з альтернативною поведінкою.

Призначення і зняття ролей, дублювання, основні задачі дубля, множинне дублювання, постійний дубль, техніка «бий і біжи».

Дев'ять специфічних технік психодрами: виконання ролі, монолог, діалог, дублювання, репліки в сторону, обмін ролями, техніка порожнього стільця, техніка дзеркала, парадигма технік. Хор.

Спеціальні вправи: всі спиною, прорив, прорив всередину і прорив назовні, коло розради (коло друзів, коло втіхи).

Основний зміст заключного етапу: «зняття ролей», ідентифікаційний зворотній зв'язок, рольовий зворотній зв'язок. Шерінг як форма підтримки протагоніста, правила його проведення.

Тема психодраматичної сесії вільна за запитом студентів.

Змістовий модуль 2. Технологія психодрами.

Тема 6. Психодрамотерапія в аспекті соціометрії.

Історія винаходу соціометрії. Дослідження Я. Морено в коледжі для дівчаток у Хадсоні.

Соціометрія як математичний метод вивчення групових взаємин і процесів. Соціометричні процедури. Сучасні соціометричні тести. Позитивні та негативні вибори. Діади, тріади тощо. Лідери, позитивні та негативні зірки, аутсайтери.

Сучасне застосування соціометрії. Етичні принципи діагностики.

Терапевтичні ефекти відкритої соціометрії. Зв'язок соціометрії і психодрами в концепції Я.Л. Морено.

Психодрамотерапія з позиції моделі соціального атома. Поняття «соціальний атом», «регенерація» соціального атома, «соціальна смерть».

Психодрамотерапія з позиції соціометричного перцептивного тесту.

Тема 7. Соціодрама

Співвідношення соціодрами і психодрами, психодрама як глибинна емоційна хірургія, шадні умови «кімнати одужання» для психодраматичних клієнтів, об'єднання за загально-рольовими проблемам. Підготовка спеціальних акторів для допоміжних ролей. Особливі фактори для проведення соціодрами – складні емоційні проблеми групи, відсутність можливостей стаціонару, група фахівців спостерігачів для супроводу групи.

Актуальні соціодраматичні групи відповідно до культурно-історичних та соціально-економічних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві (для світової практики, у відповідності з українською специфікою).

Позначення тем (сцен) для соціодраматичного розігрування.

Тема 8. Базові і ситуаційні техніки психодрами.

Базові техніки психодрами.

Техніки, пов'язані з універсалією часу: крок у майбутнє, повернення в часі, тест на спонтанність.

Техніки, пов'язані з універсалією реальності: сновидіння, психодраматичний шок, рольові ігри в зміненому стані свідомості.

Практичне відпрацювання базових технік. Форми ситуаційних технік, експромт, адаптація та використання вже існуючого. Популярні і рідкі шляхи введення ситуаційних технік. Цілі ситуаційних технік: діагностичні, експериментальні, демонстраційні. Прототипи ситуаційних технік. Непрямий, прямий, метафоричний і порівняльний засоби.

Тема 9. Психодрама як розширення свідомості.

Додаткова реальність досвіду «Я». Розширення свідомості у відношенні зовнішньої реальності. Розширення свідомості у відношенні внутрішньої реальності.

Сон в психодрамі. Техніка «Сновидіння». Бесіда про кошмари і сновидіння, які тривожать, сновидіння, які повторюються, незрозумілі, але суб'єктивно важливі сновидіння. Розігрів, розігрування сновидіння, розшифрування сновидіння, продовження стану сну, зміна сновидіння, пробудження і обмін почуттями. Протипоказання застосування техніки.

Примирення з інтроєктом. Кататимна психодрама, або психодраматична символдрама.

Чарівний магазин (Magic Shop. Психодраматична «подорож»). Додаткова реальність як досвід «Ти». Досвід «Ти» через обмін ролями. Аксиодрама.

Тема 10. Психодрамотерапія в аспекті теорії ролей

Рольовий розвиток.

Психопатологічні порушення з позиції теорії ролей (модель). Синдроми рольового дефіциту.

Первинна рольова недостатність, або первинний рольовий дефіцит, при порушеннях генетичної схильності. Первинний рольовий дефіцит при затримках розвитку. Ненадійність ролей при первинному рольовому дефіциті.

Ненадійність ролей у нових ситуаціях.

Атрофія ролей і вторинний рольовий дефіцит. Патологічна атрофія ролей. Фізіологічна атрофія ролей. «Зрушення» як зсув дії і реакції на різні рольові рівні.

Приклад маніакального розладу. Приклад делінквентного розладу. Приклад фобічного розладу.

Рольові конфлікти. Інtrarольовий конфлікт. Інтеррольовий конфлікт. Інтраперсональний рольовий конфлікт. Інтерперсональний рольовий конфлікт.

Тема 11. Психодрамотерапія в аспекті динаміки потягів (ваблень).

Гальмування спонтанності. Недолік реальних можливостей.

Неадекватна рольова поведінка. Недостатня рольова дистанція.

Невроз креативності. Параліч потягів.

Тема 12. Застосування психодрами в роботі з дітьми і з хворими людьми.

Практична робота з дітьми методом психодрами.

Інтерпсихічна психодрама в роботі з підлітками і інтерпсихічна соціометрія П. Питцелле. Профілактика агресивної поведінки дітей в дитячому садку і школі.

Особливості застосування в індивідуальній психотерапії з дітьми та підлітками.

Розробка вправ для дитячої психодрами, проведення окремих вправ з дітьми (домашнє завдання), клінічний розбір випадків.

Сімейна психодрама – психодраматичне лікування подружніх проблем (Я.Л. Морено, З.Т. Морено), можливості психодрами в роботі з жертвами насилля (М. Карп, Е. Баністер).

Вияв причин захворювання. Трансгенераційні зв'язки, «синдром річниці», геносоціограма та її практичне використання, аналіз клінічних прикладів, подолання стресу і візуалізація роботи організму.

Сучасний розвиток клінічних рольових ігор. Переваги перед іншими видами терапії. Обмеження та протипоказання застосування рольових ігор у клінічній практиці. Рольові ігри як допоміжна терапія. Перспективи розвитку психодрами та рольової (імітаційної) поведінки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма навчання					Заочна форма навчання						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Методологія психодрами.												
Тема 1. Психодрама як метод групової психотерапії	5	1			4	7	1			6		
Тема 2. Основні поняття психодрами	5	1			4	7	1			6		

Тема 3. Структура і інструменти психодраматичного сеансу	8	2				6	8	2				6
Тема 4. Практична робота з групою на стадії розігріву.	8		2			6	8		1			6
Тема 5. Робота ведучого на основній фазі і заключній фазі	8		2			6	8		1			6
Разом за змістовим модулем 1	34	4	4			26	36	4	2			30
Модуль 2												
Змістовий модуль 2. Технологія психодрами.												
Тема 6. Психодрамотерапія в аспекті соціометрії	10	2	2			6	7	1				6
Тема 7. Соціодрама	6					6	8					8
Тема 8. Базові і ситуаційні техніки психодрами.	8		2			6	10		2			8
Тема 9. Психодрама як розширення свідомості	7	1	2			4	6					6
Тема 10. Психодрамотерапія в аспекті теорії ролей	11	2	1			8	8	2				6
Тема 11. Психодрамотерапія в аспекті динаміки потягів (ваблень)	6	1	1			4	6					6
Тема 12. Застосування психодрами в роботі з дітьми і з хворими людьми.	8	2				6	9	1				8
Разом за змістовим модулем 2	56	8	8			40	54	4	2			48
Усього годин	90	12	12			66	90	8	4			78

4. Індивідуальні завдання. Складання і захист повідомлення на вказані теми.

1. Історія виникнення психодрами, соціометрії і групової психотерапії, основні етапи розвитку психодраматичного руху.

2. Роль, рольова поведінка, психосоматичні і соматичні ролі за Я.Л. Морено.

3. Вимоги до професійної компетенції і особистісних якостей ведучого, форми роботи над собою.

4. Використання ігор і психогімнастичних вправ в роботі з групою.

5. Проблема супротиву в групі, види супротиву, способи роботи з ними.

6. Феномен переносу, «теле», емпатії в психодраматичній групі.

7. Основні проблемні ситуації, труднощі психодраматичної роботи.

8. Соціометричні і ідентифікаційні процедури в психодрамі, динамічна соціометрія, соціальний атом, його «регенерація» і «смерть».

9. Психодрама, особливості організації і

проведення, основні етапи.

10. Психоаналітично орієнтована психодрама, основні поняття і теорії.

11. Робота з групою на фазі розігріву, завдання, вправи, групові ігри.

12. Надреальність (додаткова реальність) як форма роботи з уявленими ситуаціями в психодрамі.

13. Основні психодраматичні техніки і поняття.

14. Соціометрія як емпірично-орієнтована основа психодрами.

15. Психотерапевтичні принципи і механізми в психодрамі.

16. Вплив особистості Я. Морено на створення психодрами.

17. Психодрама і психоаналіз – протиставлення і взаємне збагачення.

18. Рольова гра в психодрамі.

19. Катарсис і інсайт в психодрамі.

20. Протагоніст и Режисер .

21. Спонтанність и творчість в психодрамі.

22. Основні функціональні ролі в психодрамі.

23. Поняття групової динаміки в психодрамі.

24. Моделювання реальності як терапевтичний принцип психодрами

25. Структура психодраматичного сеансу

26. Шерінг в психодрамі

27. Техніки, пов'язані з універсалією часу.

27. Техніки, пов'язані з універсалією реальності.

28. Дитяча психодрама: особливості застосування в сімейному консультуванні, в індивідуальній психотерапії з дітьми і підлітками.

29. Соціодрама – основні принципи і фактори для проведення соціодрами.

30. Розвиток психодрами в Україні.

5. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються словесні (розповідь, бесіда, пояснення, наочні (демонстрація, ілюстрація) методи навчання, однак, перевага надається практичному методу навчання. На різних етапах вивчення матеріалу, в залежності від міри самостійної пізнавальної діяльності студентів, пояснювально-ілюстративний метод навчання поєднується з частково-пошуковим і проблемним.

6. Методи контролю

Під час вивчення дисципліни використовуються зовнішній контроль викладачем, взаємоконтроль і самоконтроль студентів. Поточний контроль відбувається за рахунок усного взаємоконтролю студентів, тестування (пакет тестів для поточного контролю знань). Періодичний контроль здійснюється письмово згідно модульно-рейтингової системи оцінювання (пакет модульних робіт для періодичного контролю знань студентів), підсумковий контроль – залік. Контроль знань студентів є систематичним, об'єктивним, всебічним і враховує як рівень знань, так і розвиток професійних вмінь студентів.

7. Інформаційні ресурси

1. Журнал «Психодрама і сучасна психотерапія» http://users.i.kiev.ua/~p_gorn/journal/7psy.htm

2. Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.

3. Журнал практикуючого психолога: науковий журнал http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Chem_Biol/Jpp/texts.html

4. Журнал «Вопросы психологии» <http://www.voppsy.ru/>

5. Наукова Список літератури: на сайті <http://flogiston.ru>, зокрема у бібліотеці сайту <http://flogiston.ru/library>.

6. Сайт повнотекстових версій книг <http://www.koob.ru/>

7. Електронні версії енциклопедій і словників <http://slovari.yandex.ru/>

8. Психологічний сайт psylib.kiev.ua.

9. Сайт Киевской ассоциации психодрамы http://psychodrama.kiev.ua/?page_id=45

10. Сайт групповой и индивидуальной терапии, психодрамы <http://www.pshodrama.ru/>

11. Освітній портал «Психологія і соціальна робота» <http://www.spf.kemsu.ru/portal/rcc.shtml>

12. Сайт «Дитячий психолог» <http://www.childpsy.ru>

8. Рекомендована Список літератури: до курсу.

Базова

1. Барц Э. Игра в глубокое: Введение в юнгианскую психодраму / Э. Барц; пер. с нем. – М.: Класс, 1997. – 144 с.

2. Келлерман П.Ф. Психодрама крупным планом: Анализ терапевтических механизмов / П.Ф. Келлерман; пер. с англ. – М.: Класс, 1998. – 240 с.

3. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено / Г. Лейтц; пер. с нем. – М.: Прогресс; Универс, 1994. – 352 с.

5. Марино Р.Ф. История Доктора: Джей Л. Морено – создатель психодрамы, социометрии и групповой психотерапии / Р.Ф. Марино; пер. с англ. – М.: Класс, 2001. – 224 с.

6. Морено Я Л. Психодрама / Я.Л. Морено; пер. с англ. – М.: Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2001. – 528 с.

7. Ментс М. Эффективный тренинг с помощью ролевых игр / М. Ментс. – Спб.: Питер, 2001. – С. 6-58.

8. Психодрама: вдохновение и техника / Под ред. П. Холмса, М. Карп; пер. с англ. – М.: Класс, 1997. – 288 с.

9. Шутценбергер А. Опыт применения психодрамы при лечении раковых больных / А. Шутценбергер // Вопросы психологи. – № 5. – 1990.
10. Холмс П. Внутренний мир снаружи. Теория объектных отношений и психодрама / П. Холмс; пер. с англ. – М.: Класс, 1999. – 288 с.
Допоміжна
1. Айхингер А. Детская психодрама в индивидуальной и семейной психотерапии в детском саду и школе / А. Айхингер, В. Холл; пер. с нем. – М.: Генезис, 2005. – 336 с.
2. Айхингер А. Психодрама в детской групповой терапии / А. Айхингер, В. Холл; пер. с нем. – М.: Генезис, 2003. – 256 с.
3. Бедненко Г.Б. Смысл мифа и мифодрама / Г.Б. Бедненко // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 3. – с. 3–10.
4. Бедненко Г.Б. Архетип кузнеца в аккадо-шумерской мифологии / Г.Б. Бедненко, С. Шмайдман // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 3.
5. Блатнер Г. А. Психодрама, ролевая игра, методы действия: в 2-х ч. / Г.А. Блатнер. – Пермь, 1993. – Ч. 1. – 88 с.; Ч. 2. – 107 с.
6. Блатнер А. Теоретические основы психодрамы / А. Блатнер // Психодрама и современная психотерапия. – 2003. – № 4. – с. 4–14
7. Гайслер Ф. Социодрама – общественно-политическая игра / Ф. Гайслер // Психодрама и современная психотерапия. – 2003. – № 4(5). – С. 42–44.
8. Гайслер Ф. Обмен ролями с врагом: мореновская социодрама работает с темой насилия и праворадикализма. / Ф. Гайслер, Ф. Гёрман // Психодрама и современная психотерапия. М.: Высш. шк., 1991. – 207 с.
9. Горностай П.П. Личность и время: творчество, как переживание / П.П. Горностай // Психодрама и современная психотерапия. К., – 2003. – № 4.
10. Гринберг И.А. Психодрама и групповой процесс. / И.А. Гринберг, Я.Л. Морено // Психодрама и современная психотерапия.
11. Гундертало Ю.Д., Скнар О.Н. Опыт групповой работы с образом «Амазонка». / Ю.Д. Гундертало, О.Н. Скнар // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 3.
12. Золотовицкий Р.А. Социальная драма и социодрама – туда и обратно (предисловие редактора). / Р.А. Золотовицкий // Психодрама и современная психотерапия. – 2003. – № 1, С. 22–35.
13. Золотовицкий Р.А. Социодрама: новое дыхание. / Р.А. Золотовицкий // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 4.
14. «Играть по-русски». Психодрама в России: истории, смыслы, символы / сост. Е. В. Лопухина, Е. Л. Михайлова. – М.: Класс, 2003. – 320 с.
15. Келлерман П.Ф. Социодрама. / П.Ф. Келлерман // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 4.
16. Киппер Д. Клинические ролевые игры и психодрама. / Д. Киппер; пер. с англ. – М.: Класс, 1993. – 222 с.
17. Климова Е. Психодраматические Этюды-Элементы-Эскизы-Экспромты в работе с маленькими детьми. // Психодрама и современная психотерапия.
18. Кукиер Р. Психодрама человечества. Действительно ли это утопия? // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 4. – С. 29–42.
19. Михайлова Е. Л. «Я у себя одна», или Веретено Василисы. / Е.Л. Михайлова. – М.: Класс, 2003. – 320 с.
20. Мишурова С.М. Ролевые игры с «детьми войны». / С.М. Мишурова // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 4(5). – С. 34–41.
21. Монодрама: Исцеляющая встреча. От психодрамы к индивидуальной терапии / Под ред. Б. Эрлахер-Фаркас, К. Йорда. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. – 292 с.
22. Морено Я.Л. Ведение дублера: Морено и Достоевский / Я.Л. Морено // Психодрама и современная психотерапия. – 2003. – № 4.
23. Морено Я.Л. Дж. Театр спонтанности. / Я.Л. Морено; пер с англ. – Красноярск: Фонд Мент. Здоровья, 1993. – 125 с.
24. Морено Я. Л. Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе. / Я.Л. Морено; пер. с англ. – М.: Академический Проект, 2001. – 384 с.
25. Огороднов Л.М. Психология валькирии: Ролевой анализ мифа о Брюнхильд. /

Л.М. Огороднов // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 3.

26. Павлов К.В. О вреде «Психодрамы». / К.В. Павлов // Психодрама и современная психотерапия. – 2003. – № 3.

27. Ромек В.Г. Морено – Фестиваль – 2004: Встреча вместо отчуждения. / В.Г. Ромек // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 3.

28. Ромек Е.А. Музыка и психодрама. / Е.А. Ромек // Психодрама и современная психотерапия. – 2003. – № 3.

29. Роменский М.В. "Хождение в народ": Пример разрешения конфликта в «полевой» ситуации методами социодрамы. / М.В. Роменский // Психодрама и современная психотерапия. – 2004. – № 4.

30. Смольникова С.О. Культурологический анализ детской игры: поиск психотерапевтического ресурса. / С.О. Смольникова // Психодрама и современная психотерапия. – 2003. – № 3.

Висновки. Запропонований формат вивчення основ психодрами ефективно впроваджено у практику роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Невід'ємним компонентом викладання курсу є практична робота методом психодрами за запитом студента або групи, спрямована на самопізнання, саморозвиток і подолання особистісних проблем. Автор буде вдячний за коментарі і поради щодо подальшого удосконалення програми (roa-1984@yandex.ru). Запрошуємо до співробітництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сайт асоціації психодрами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psychodrama.kiev.ua>
2. Келлерман П.Ф. Психодрама крупным планом: Анализ терапевтических механизмов / П.Ф. Келлерман; пер. с англ. – М.: Класс, 1998. – 240 с.
3. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено / Г. Лейтц; пер. с нем. – М.: Прогресс; Универс, 1994. – 352 с.
4. Морено Я Л. Психодрама / Я.Л. Морено; пер. с англ. – М.: Апрель Пресс, ЭКСМО-Пресс, 2001. – 528 с.